

A MÉHEK DICSÉRETE

2020. 04. 22.

A mézesüvegről visszamosolygó méhecske tulajdonképpen a „reklámarca” az összes megporzó rovarnak. Pedig fontosságuk szerint mind egyformák, és a világszerte tapasztalt aggasztó ritkulás is mindegyiküket sújtja.

Miért olyan fontosak nekünk az apró – gyakran nevesincs – megporzó rovarok? Leginkább azért, mert a növények legtöbbször olyan évezredek együttműködésben élnek, aminek eredménye a megporzás és a termés. Ha nem lennének, akkor az emberiséget súlyos éhínség sújtaná.

Jó, de mit tudunk mi tenni a városban? Elég sokat! No, nem arra kell gondolni, hogy valamennyiünknek kaptárokat kellene eszkábálni és mézet pergetni az erkélyen. Inkább ismerjük meg ezeket a rovarokat, és alakítsunk ki számukra olyan változatos környezetet, amiben helyük van. Sokszor elég egy kis odafigyelés is!

Méh

A beporzó rovarokkal történő ismerkedést kezdjük rögtön a „címerállattal”, a „zászlóshajóval”: a mézelő méhvel. A tudományosan a hártványászárnyúak közé sorolt rovar a sziklarajzok szerint már jó néhány ezer éve kapcsolatba került az emberrel. Egyetlen háziasított rovarunkként kijár neki a háziméh elnevezés is. Ilyenformán benépesíti az egész Földet, a sarkvidékek és a Szahara kivételével.

Bár a méhcsaládok legtöbbje ember alkotta kasokban, kaptárakban él, elvétve előfordul vadon is. A méhek élete megérne egy sokrészes tévésorozatot, annyi érdekességet rejt a kaptár. Az évekre – vagy akár örökre – kialakuló családok középpontjában a királynő áll. Ő a legnagyobb méh, és egyetlen feladata, hogy folyamatosan petéket termeljen. Ezeket a petéket a több tízezer dolgozó ápolja, ők építik a sejteket, lépeket, gyűjtik a virágport, és szellőztetik, védik a kaptárt.

A peték, bár egyformák, a lárvakori táplálás alapján eltérően fejlődnek. A megerősödő családokban kelnek ki a herék, amelyek nem dolgoznak, feladatuk a méhanya megtermékenyítésére korlátozódik. „Megbízatusuk” végeztével a dolgozók kitessékelik őket a kasból a biztos pusztulásba.

Tavasszal a dolgozók új királynőt is nevelnek. Amikor a trónörökös(nő) kikel, az öreg királynő a dolgozók egy lojális részével kirepül, és új családot alapít. Ez a rajzás – az egyetlen olyan pillanat, amikor a királynő kiszabadul önkéntes szobafogságából.

A méhkas zümmögő életének leglátványosabb része a dolgozók kirepülése, és ahogyan a hátsó lábukon lévő kosárkát teleszedik virágporral. Azt a bizonyos beporzást ilyenkor végzik, szinte véletlenül, ahogy a virágokban sürgölődnek.

A méhek, ha különösen gazdag méhlegelőt találnak, sajátos tánccal hívják fel társaik figyelmét, és mutatják meg a helyes irányt. Ebből is látható, hogy nemcsak egy csomó egymás mellett élő individualistáról van szó, hanem jól szervezett társadalomról.

Nem szabad szó nélkül hagyni a fullánkjukat sem. Sajnos sokan egész életükben egy-egy gyerekkori kellemetlen emlék alapján ítélik meg ezeket a rovarokat, pedig a fullánk a családvédelem utolsó eszköze. Ha a méh használja, az a veszét is jelenti. Azaz nem kezd meggondolatlan kamikazeakcióba. Csak akkor szúr, ha muszáj, azaz ha megfogjuk, vagy véletlenül rálépünk. Végző soron a néhány perc égető fájdalmat okozó méhcsípésről jobban tehet, akit megcsípnek, mint aki csíp...

Dongó

A méhek után a leggyakoribb – immár vadon élő – megporzó rovar a poszméh, amelyet a köznyelv és a komolyzenei irodalom nevez dongónak. Ezek a szőrös, testes rovarok a mérnökök számításai szerint ilyen testalkattal és csenevész szárnyakkal nem is repülhetnének, mégis megteszik.

Nem alkotnak tartós családokat, hanem az áttelelő anyák – ezeket látni kora tavasszal bágyadtan röpködni – minden évben új fészket alapítanak, amely

aztán ősszel szétszéled. A XII. kerületben is gyakran szemrevételezhetjük különböző színezetű fajákat, amint virágról virágra szállva, s közben hangosan zúgva gyűjtik a virágport.

Elegáns fadongó

A kék fadongó, vagy gyakori fadongó csak nevében dongó, megjelenésében sokkal inkább egy hatalmas, csillogóan sötétkék fényezésű felderítő repülőgép, amely komótosan szálldogálva alaposan szemügyre vesz minden részletet. Bár gyakorinak nevezik, a hegyvidéken azért egy kis szerencse és, persze, jó fül kell ahhoz, hogy lássuk. Nem népes családokban él, otthona faépületek korhadó deszkáiban van, de utódait virággal és nektárral eteti, így a megporzásban is szerepet kap.

Pillangók

Ez a csoport rengeteg kisebb-nagyobb, színesebb és jelentéktelenebb rovart számlál, felsorolni sem lehet őket. Ráadásul egy részük nem is úgy néz ki, ahogyan az ovis kislányok lerajzolnak egy lepkét. Viszont közös bennük, hogy praktikusan felpödrődő nyelvükkel nektárt szívogatnak a virágokon, és ha már ott időznek, akkor jöttükben-mentükben hoznak és visznek is egy kis virágport.

A rovarvilág kolibrijai

Végezetül érdemes szót ejteni a helikopterként látszólag szinte a levegőben álló különböző fura rovarokról. Egyikük a darazsak riasztó színeivel kérkedő, egyébként gyámoltalan zengőlégy, amely a nyáron nyíló ernyős virágokat kedveli. A másik az apró, barna bundás, kerek potrohú pöszörlégy, ő még a nektár szívogatásához sem száll le. Egyszerűen megáll a levegőben a virág előtt, és hosszú szívókájával felszívja a nektárt, aztán odébb(sz)áll. Még a peterakást is röptében végzi!

A méltóságteljes szender a nyári esték vendége. Hatalmas, testes rovar, mérete ellenére nesztelenül száll, és alkonyatkor keresi fel a virágokat, amelyek előtt lebegve görbe szívócsövével akkurátusan összegyűjti a nappali rovarok által még meghagyott nektárt. Mindeközben a nyelvére ragadó virágporszemekkel megtermékenyíti az esti virágokat.

*

Persze súlyosan lebecsülnénk a rovarvilág gazdagságát, ha azt feltételeznénk, hogy mindössze a felsoroltak vesznek részt a virágok megporzásában. Még a Hegyvidék parkjaiban, kertjeiben is sokkal többen vannak.

Mindenesetre ez a rövid ismertető talán betekintést enged sokak számára láthatatlan, mégis érdekes világukba. S ha már megismertük őket, akkor

könnyebb tenni is értük. Ebben segít az önkormányzat Hegyvidéki Zöld Irodája által – nemzetközi összefogással és tapasztalatok felhasználásával – kialakított Méhbarát Kerület program, amelyről szándékunk szerint a közeljövőben többször és részletesebben is írunk (további információk: hegyvidek.hu).

(Barta)